

fiecare, pe rând, scrie într-un caiet toți oamenii câți au oi și cât lapte are fiecare.

Mai demult se măsoară laptele cu carâmbul, o bucată de lemn cioplită în patru dungi, frumos. Se pune laptele în puțină, se băga carâmbul în lapte și se făcea creșt până unde a fost laptele. Așa se măsoară la fiecare, până găta de măsurat la toți sâmbrașii. Avea grijă de carâmb, cu el măsoară brânza la fiecare, câte opt cumpene de brânză, după cât lapte a avut fiecare.

După măsuratul laptelui, se aștern fețe de masă pe iarbă, se pun mâncăruri și băuturi, fiecare gazdă de botei cu oamenii lui. Apoi se face masă comună, adică toți sâmbrașii de la stână.

Spre seară se întorc acasă, veseli, horind. La stână rămân numai ciobanii. (1983)

Ioan Nădișan: Baciul scurgând cașul, Valea Marei, 1994

Cum se face cașul

După ce se mulg oile, se pune laptele în puțină, se pune cheag și se lasă să se închege. Apoi se bate cu jîntalăul până iese puțin unt pe deasupra. Se scoate jîntalăul, se bagă mâinile până la fundul puținii și se ridică încet cașul în sus, până se prinde bine laolaltă.

După ce cașul s-a prins, se stoarce bine zărul, apoi se jîntuiește, adică se sfarmă cașul cu mâna și se lasă în puțină să se prindă iar laolaltă. Zărul stors de la strânsul cașului se pune într-o căldare la foc, din el se va face urda. Peste zărul fiert se mai pune lapte, luat înainte de a-l pune la închegat. Se fierbe mai departe și se amestecă cu șterțul până aruncă urdă, după care se mai fierbe puțin până e gata urda. Se ia apoi cu găvanul și se pune într-o străcură de pânză.

Și cașul, ca și urda, se pune în străcură, apoi se așează în zvârdina comarnicului să se stoarcă bine. După ce s-au stors, se iau din străcură și se pun pe polițele comarnicului să se zdicească de vânt. (1983).

Colecția ALEXA GAVRIL BÂLE

Cum se face cașul, urda și brânza în Cetățele

După muls, se strecoară laptele în puțină prin strecură de pânză. Se pune cheag de miel, din rânză de miel, în funcție de tăria cheagului cam 2-3 linguri la 50 litri de lapte.

Laptele trebuie să fie călduț. Se amestecă. Lingura cu care se pune cheagul se așează cu fața în sus pe lapte, până se strâng câteva picături în lingură și dacă în câteva minute se încheagă laptele în lingură, înseamnă că este cheag de ajuns, dacă nu, se mai pune.

Apoi puțină se trage lângă foc, să nu se răcească și se acoperă cu o strecură curată, să nu cadă gozuri în lapte.

I mai bună o tacă,
Decât o vacă.

Colecția AUGUSTIN MICU, Cicărlău, 2002

2575

Luna sus o răsărit
Și noi tăte ne-am pornit,
Ne-am pornit pe lângă râu
Cu secerea prinsă-n brâu
La holdă mândră de grâu:
Numa-o dată-oi iui -
Mândru la noi a zini.

Colecția MARIANA P. ȘTEȚIU, Budești
De la Gavrilă Bud, 55 ani, 2000.

2576

Pe vârșuțu Măgurii
Crește iarba dragostii,
Cine focu o-a cosî -
Mândruțu, dacă-a zini.
Cine focu o-a grebla -
Mândruțu, dacă-a-nturna.
Pe cărarea cășii mele
Răsărit-o floricele,
Da' eu nu le-am sămănat -
Din clopu badii-o pticat.

Colecția PETRU ȘTEȚIU, Sârbi, 1990.

2577

Dragu-mi-i vara la lucru
Și s-aud cum cântă cucu,
Eu să dau cu coasa-n iarbă -
Cucu să-mi cânte pe crangă.
Dragu-mi-i vara-ntre văi
Cu mândra să facem clăi.
Taie, coasă, câte-un pai
Și mai lasă și la cai,
Taie, coasă, câte-oleacă
Și mai lasă și la vacă,
Taie, coasă, nu tăie -
Eu mă duc la crășmă-a bé.

Colecția PETRU ȘTEȚIU, Sârbi, 1990.

2578

Dragu-mi-i unde-am zînit,
Cu cine m-am întălnit,
Dragu-mi-i unde-am intrat,
Cu cine m-am adunat.
Ș-am zînit la oameni buni -
Nu ne-om duce până luni,
Am zînit la oameni dragi -
Nu ne-om duce până marți.

Colecția PETRU ȘTEȚIU, Sârbi, 1990.

2579

Mult mă-ntreabă cucu vara:
Doru-mi-i de badea sara?
Eu îi spun că nu mi-i dor -
Da' de la inimă mor,
Eu îi spun că nu mi-i drag -
Da' de la inimă zac.

Colecția PETRU ȘTEȚIU, Budești, 1990.
De la Anuța Cupcea, 42 ani

Oaha, Șugar,
Urcă-te, mândruță,-n car
Rupt-o boii tânjaua
Coborând de la mândra
Că tânjaua-i de arin
Și-or tra' boii, câtilini
Colecția PETRU ȘTEȚIU, Sârbi, 1990.

2570

S-o grăit fetele-n șură
Să pună pe mine ură
Și eu m-am uitat la stele
Ș-o pticat ura pe ele,
Eu la stele m-am uitat -
Ura pe ele-o pticat.
Colecția PETRU ȘTEȚIU, Sârbi, 1990.

2571

- Codrule, cu frunza ta,
Spune-mi ce te-oi întreba:
De ce-ți pterzi toamna frunza
Și-nverzești primăvara?
- Primăvara cântă cucu
Și ies oamenii la lucru
Și cântă cucu pe crangă
Și-nverzește lumea de dragă.
Colecția PETRU ȘTEȚIU, Sârbi, 1990.

2572

De meri pe Cosău în sus
De-ace-i locu mai ascuns
Și dealurile-s mai sus;
De meri pe Cosău în jos
De-ace-i locu mai frumos
Și dealurile-s mai jos.
Colecția PETRU ȘTEȚIU, Sârbi, 1990.

2573

Câte stele sunt pe cer
Tăte până-n ziuă pter,
Numa steaua mândrului
Șede-n vârvu muntelui,
Nici nu suie, nici coboară
Numa sara la izvoară
Și pe apă limpejoară.
Colecția MARIANA P. ȘTEȚIU, Budești
De la Gheorghe Cupcea, 75 ani, 2000.

2574

Cătu-i muntele de sus
De pe el omătu-i dus
Da' de la inima mé
Ce s-o pus nu se mai ié,
S-o pus dor, s-o pus amor,
Nu se ié până ce mor,
Că s-o pus doru badii -
Nu se ié până-oi muri.
Colecția PETRU ȘTEȚIU, Budești, 1990.
De la Anuța Cupcea, 42 ani.

Alte practici sunt legate de vindecarea animalelor bolnave. În cazul când oile rămân fără lapte, se apelează la unele femei care cunosc cum se vindecă turma și cum să aducă laptele înapoi. Într-o vineri seara se pun *tărățe de grâu într-o sită*, peste care se face cruce, de trei ori, cu *trei unelte diferite* - cuțit, seceră, sulă (ac de dimensiuni mai mari, șurubelniță), rostindu-se de trei ori descântecul:

Tache Papahagi: Baciul făcând caș,
Maramureș, 1926
("Images d'ethnographie roumaine",
vol. I, Paris, 1928, p. 104)

- Unde mereți, voi, muroi?
Unde mereți, voi, strigoi?
- La stâna lui...
Să luăm laptele de la oi!
- Voi acolo dacă-ți me
Cu cuțitu v-oi tăie
Cu săcerea v-oi săcera
Cu sula v-oi împunge -
Stâna să rămână curată,
Luminată,
Iară laptele dulce și curat
Așe cum Dumnezeu Sfântu l-o lăsat.

Aceste tărățe descântate se dau oilor a doua zi, înainte de ieșirea la păscut.

(De la Gheorghe Ungurean, 66 ani, Budești, 1990).

Colecția IOAN DUNCA

Stâna din Budești

În seara înainte de stână, se adună toate oile în locul unde este hotărât să se facă stână cu oamenii care s-au însâmbrat.

Aici se adună toate boteiele, către sară, să sie tăț acolo unde gazda stânii a adus lese, colibă și comarnic.

Se mulg oile în schimb: unii mulg oile celorlalți, nu pe ale lor. După ce gată de muls oile, se apucă și taie câte un miel fiecare gazdă de botei. Peste noapte toți oamenii se adăpostesc în colibe, fiecare botei având câte o colibă și oile fiecăruia sunt în staul. În noaptea asta sunt mulți oameni adunați aici, aproape toți câți au oi.

Dimineața se scoală toți oamenii și pornesc fiecare om și cioban cu oile lor la păscut.

Cei de acasă se pregătesc de stână cu tot felul de mâncări: cureți împlut, pancove, plăcinte, colac, horincă și de câte toate, care de care mai ceva decât celălalt. Se pregătesc carele, se prind caii, se înstruță caii cu mălin, se suie în car și pleacă la stână, să ajungă pe când va începe mulsul. Cei care au dormit la stână, cam pe la amiază, se apropie de târle, să înceapă mulsul. Fiecare om are coșarul, strunga lui, făcute într-o singură lature a staulului.

Sunt adunate toate oile în coșare (staul). Oamenii sunt toți la strungi, se spală pe mânuri, aruncă apa din gălețile spălate, gazda stânii rostește o rugăciune și toți oamenii, în capul gol, după el. Apoi spun "Doamne, ajută" și încep să mulgă.

După ce au gâtat mulsul toți, se începe măsuratul laptelui. Ciobanul cel mai bătrân ia în mână lităra (o cană de 1 litru) și măsură laptele la

Așe mere de cu spor

De gândești că-l duc la spânzurătoare.